

d) Vešší počet obcí v Oravskéj, Liptovskéj a Zvolenskéj stolici už sa vo svojich, tomu slovenskému vyslanstvu, které v Marci t. r. Jeho Veličenstvu v Holomúci Petíciu národa predložilo, vydaných verolístinách (Kreditiv) za „o d d e l e n i a Slovenska jako osobitnej zeme korunnej“ prosebne vyslovil.

Vo Viedni, d. 10. Sept. 1849.

Důverníci vysokej vlády v důležitostch slovenského národu v polnočných Uhrách:
Ján Kollár, Jozef Hlaváč, Fraňo Hanrich.

24

Pamätný list liptovských občanov dištriktuálnemu komisárovi grófovi Antonovi Forgáchovi.

Uverejnili Lichardove SN, roč. I, č. 22—23 z 11. a 12. septembra 1849. Vynechávame úvod.

Liptovskí občania podali c. k. hlavnému dištriktuálnemu komisárovi grófovi A. Forgáchovi za jeho návštevy v Liptove pamätný list, v ktorom žiadajú, aby v súvislosti s obnovou stoličnej správy sa pamätalo na zabezpečenie národnej rovnoprávnosti, vyslovujú sa za oddelenie Slovenska od Uhorska a za potrestanie Maďarov, ako aj iných, ktorí prislúhovali revolučnej vláde uhorskej. Okrem toho žiadajú uskutočniť rôzne opatrenia majetkovoprávne a vo veciach súvisiacich so zrušením poddanstva.

1. Známo je každému, že pôvod a príčina vojenských nerestí, ktoré od vyše roka kraje a národy krajiny tejto tlačia, je: maďarských, kossuthovským duchom pojatých spolukrajanov našich pánovitosť a náramnosť v rozširovaní svojho *národného živlu maďarského*. Známo je i to, že všetky nemaďarské národy v Uhrách, celou dušou priklonili sa ku vláde Jeho Veličenstva cisára rakúskeho preto, že už v laňajšej ústave rakúskej vyslovená, zajištená bola *rovnoprávnosť národností*. Na veľiký úžas maďarských vladárov nemohli národy uražené, ani politickými slobodami, ktoré uhorský snem plnými rukami rozhadzoval, byť ukojené. I! veď čože je aj komu z politickej slobody, keď nemá národného života, a je tak rečeno na ustavičné živorenia zatracený. Práve z toho sa dá poznať, jak svatým interesom tyto národy spojené boli aj sú s vládou rakúskou.

Medzi tyto národy náleží aj *národ náš slovenský*, bars aj veľiká jeho strana od mocných zlomyslňikov zavcedená súc, nie tak činne (active) jako skorej trpne (passive) veci spravodlivej odporná bola. Ale čože mal robiť ubohý národ slovenský v tejto ťažkej próbe? keď mu jeho páni a tí, ktorí moc nad ním mali, nie len zákonom, to jest, len tak hroznou legálnosťou, ale aj osobnou nadvládou na väzy stupili. Nech slovenskí páni so svojim národom a ľudom slovenským držia: a nebolo možno, aby rebelia kossuthovských Maďarov na tak veľiký stupeň moci a hrozných, ukrutných podnikov a podvihov vyrástla. Ničmenej pri tom všetkom národ náš počítuje sa medzi tých, čo pod slávnou zástavou rakúskou rovnoprávnosti národnej stoja. I dedičnému panov-

níkovi svojmu vernosť synovskú zachovali. Ano, môžeme povedať, že trebas búrka maďarská všetko jiné zo srdca národa nášho by bola vychvátila, ale *náboženskú úctu ku cisárovi a kráľovi svojmu nie — to nemohla*. V ohľadu tom, čo náš národ za spravедlivú vec panovníka svojho dedičného činne preukázal tu, i tam, to trpne, ale úprimne v tichine svojho srdca zachoval všade jinde. I tak myslíme, že by to veľiký hriech pred Bohom i svetom bol, jestližeby ho kto ceny tej, za ktorú všetko sa to stalo a robilo, pozbaviť chcel. My síce neobmedzenú dôveru máme ku slovu Jeho Jasnosti, cisára a kráľa nášho Fraňa Jozefa I , ale práve preto i dúfame, že orgány vlády Jeho Veličenstva, či vojanské, či občanské, slovo toto vedľa svatej zaviazanosti do skutku a do života uvedú.

A preto aj od Vašej Osvietenosti čakáme, že vo svatej príčine národnosti našej slovenskej, každý krok urobíte taký, jaký sa so svätým slovom cisára a kráľa nášho Fraňa Jozefa I. v jeho úplnom, jasnom zmyslu a rozumu zrovnáva. Ináčej, Boh vidí, žeby nás najmenší lebo zákut, alebo odpor, alebo čo len najmenšia nepríležitosť veľikou bolesťou, *bolesťou zúfalstva naplnili*. Lebo čože náš národ komu *previnil*, že živel a podstatnosť jeho bývala od všetkého vyššieho občanského uhodnenia odstrčená? Ráčte si predstaviť Osv. Pane! ten nevýslovný zmatok myslí a srdci u nás, keď Windischgrätzovi komisári na odpor jasnému slovu cisára a kráľa nášho zase len tú nešťastnú maďarčinu tu v stolicích slovenských uviedli? Spasiteli sveta! keď vtedy sme nezúfali o všetkom práve a svatosti Majestátu, keď vtedy sme vieru na rozum státni a vládni nezadali, teda môžeme povedať, že vtedy Slovák veru tým samým už i prábu próby vystál. Preto Vás Osvietený Pane! pre všetku pravdu, právo a milosť Majestátu cisára a kráľa nášho prosíme: „túto veľkú záležitosť *národnosti našej svate a bedlive na zreteli mať* a jej ku žiadanému, zaslúženému založeniu a zabezpečeniu všemožne dopomáhať!“

2. Vyslovujeme sa tak, jako to slovenské vyslanstvo už dňa 20. marca 1849 Jeho Veličenstvu cis. kráľovskému prednieslo v Holomúci, za úplné oddelenia slovenského národu od Maďarov; vyslovujeme sa v tom pred Vami, že to je naše *pevné pred-savzatia*; za to každým zákonným skutkom, živým slovom a činom stát a pracovať chceme. Lebo ináčej nevidíme možnosť, jakoby sme národne na niečo vinst mohli? Nevidíme možnosť, aby sme sa kedy na provinciálnom sneme spolu s Maďarmi uzrozumiel, zjednotiť mohli: a myslíme, že dokým od Maďarov *administratívne i politične odlúčení*, provinciálne usamostatnení, a ku celku ríše rakúskej a centrálnej zprávy jej do prostého potahu s naším vlastným provinciálnym snemom postavení nabudeme, že dotiaľ nič *nezíská* národ náš, ale všetko, i ešte ty sľuby sľúbené utratí. Konania tejto záležitosti prenechávame si na skorý ten čas, kde nešťastná vojna do konca utíšená a krajina táto uspokojená a pod správou patričných cis. král. úradov daná bude.

3. Očakávame, Osvietený Pane! od Vás za to ponížene, aby ste i podľa zmyslu návodu (Instrukcie), ale i podľa hnutia verného nášho srdca a známej oddanosti ku slávne panujúcemu cisársko-rakúskemu domu pokračujúc, *žiadneho do úradu nemenovali*, ktorý slovom i činom skutočnú účasť a podiel na maďarskom odbojníctve bral. A naproti tomu, aby ste úrady zveril *mužom*, ktorí majú ináčej spôsobnosť ku tomu, vernosť zachovali svojmu dedičnému panovníkovi, vernosť aj tým interesom a princípom, ktoré vyslovilo Jeho Veličenstvo, a túto vernosť i slovom, i skutkom činne aj trpne potvrdili.

4. Žiadame a prosíme, aby tí, ktorí sú vinní zo skutočného podielu v rebelii, hneď pod úradné vyšetřovania (Inquisiciu) prišli a pre ďalšú pravotu Cis. kráľovskej komisii v Prešporoku odovzdaní boli. Lebo veľiké pohoršenia je v *našom ľudu*, že takí ľudia ešte sú na slobode, kdežto stránka cisárovi a kráľovi odporná, už zo samého podozřenia často bez ohľadu a odkladu ukrutne s vernými našinci nakladala. Nie žeby nám jakási

pomstychtivosť túto žiadosť podávala, ale tá presvedčenosť nás to vysloviť ponúka, že odboj tak hrozný proti *veci jasne* a zreteľne spravdlivej, bez výstihu *spravdlivej* moci zostať nemôže, lež na *veliké pohoršenia* všetkým dobre zmýšľajúcim. Nech na vinníkov príde lebo *právo*, lebo najvyššia milosť — proti tomu *nič mať nemôžeme*, ale právnou spravdlivosti výstihu žiadať, je, myslíme, *občanská povinnosť*.

5. Židovský národ sa všeobecne, s málo výmienkami, priúčastnil strane odbojnej, a to všetkým možným úsilím, zjavne i tajne, slovom i skutkom. Žiadna trída ľudu nebola tak pánovite na to upriamená, ku hrozným činom rebelantov pridávať a komolit reči, chýry, premluvy, lže, hrozby a potupy, zvlášte na panujúcu najvyššiu rodinu a jej verne oddaných, jako ľudia židovskí. V šenkoch, krčmách, hostincoch, ktoré napospol na veľkú mravnú i fyzickú škodu a nesmírný úpadok nášho ľudu temer všetky židia majú v árendách — robili, agitovali za stranu kossuthovskú neustále. Z príčiny tejto tá bude naša žiadosť a prosba pred vládu Jeho Veličenstva, aby bližšie pomery občanské medzi Židmi a kresťanmi čím najskorej zákonne sa ustanovili, ale i tá žiadosť, aby Židom, vynímajúc vyňať sa majúcich, šenkárstvo a napospol árendátorstvo krčem a hostincov aspoň do času, na dakoľko rokov odňato bolo.

6. Z tej príčiny, že pomery gruntovných majetkov, jako v celej krajine, tak aj u nás v nevýslovnom zmatku a v ustavičnej nejistote mnohonásobným pravotám otvorené sa nachádzajú, potom, že majetníci jak urbárskych, tak aj kuriálskych gruntov mieru povinnovatosť svojich zreteľne vyloženú nemajú — lebo v ohľade tomto, od časov jozefinských v krajine našej temer nič sa do náležitého poriadku neuviedlo, ďalej z príčiny tej, ponevadž vieme, jako nekeré kuriálske grundy, aj také, čo pred tým urbárske boli, ale na kúrie behom času sa premenili, ťažkou robotou obremenené sú: z týchto príčin žiadame a prosíme, aby hneď zvláštna komisia mužov skúsených a spravdlivých na to ustanovená bola, ktorá by stav gruntovního majetku do čista privedla, a predbežne na tom základe pracovala, jednak žeby sa ulevilo, čo sa uleviť podľa zákonov má a môže, a jednak žeby sa gruntovné knižky na tomže základe sporiadané, všeobecne uviedli.

7. Žiadame a prosíme konečne komisiu, keráby urážky a škody, od strany odbojnej verným, jak obcám celým, tak jednotlivcom, jako na osobách, tak aj na majetku učinené, do povahy vzala a ku vynáhrade k možnému zadostiúčeniu zo statkov konfiškovaných Najvyššej vláde Jeho cis. kráľovského Veličenstva porúčala.

V Lipt. Sv. Mikuláši, dňa 6. sept. 1849.

Vašej Osvícenosti
ponížení slúžebníci a ctitelia, občania liptovskí.

25

„Úprimné slovo ku katolíckym Slovákom“ od dr. Andreja Radlinského.

Uverejnili Lichardove SN, roč. I, č. 30, 32 a 39 zo dňa 19., 26. októbra a 20. novembra 1849. Niektoré časti čisto náboženského charakteru sme vynechali.

Radlinský dôvodí, že slovenské národné pohyby nie sú len pohybmi, ktorých pôvodcami sú len slovenskí evanjelici. Bráni slovenskú reč a národnosť. Slovenskí